

РІДНА ЦЕРКВА

УКРАЇНСЬКИЙ ПРАВОСЛАВНИЙ
ЦЕРКОВНО-РЕЛІГІЙНИЙ ЖУРНАЛ

RIDNA CERKWA — Ukrainisches Orthodoxes Kirchenblatt

РІК X

ЖОВТЕНЬ—ГРУДЕНЬ 1961

Ч. 48

Д. Святогірський

Канон Воскресний, голос І-ий

Пісня 1.

Твоя правиця, Боже наш,
Непереможна сила;
Вона гнобителів колись
У морі потопила,
А люд ізраїльський спасла
Од вражої навали,
Як нову путь на глибині
Тоді йому проклала.

Пісня 3.

Єдиний Ти, що відаєш
Єство людськеє кволе,
Бо чоловіком задля нас
Ти, Щедрий, стати зволив.
О, підкрепи, пошли мені
Небесну силу, Спасе,
Щоб славі я Твоїй співав
Псалом хвали всякчасу.

Пісня 4.

Тебе, як гору неземну,
Обрану Вічним Богом,
Коли побачив Аввакум, —
Звістив пророко многим,
Що дивно з'явиться у світ
Від Тебе тілом Слово,
Для роду людського всього
Спасіння і віднова.

Пісня 5.

Ти просвітив, Христе, краї
Нетлінним Твоїм світлом.
Просвітлою розум наш всякдень,
Щоб віра наша кріпла,
Щоб ми Святе Твоє ім'я
В устах і серці мали
І православно — щиро всі
Тебе щоб величали.

Пісня 6.

Обняла нас безодня бід,
Вже нас всіх за мертвих
Лукавий ворог, що прирік
Нас, як овець, на жертви.
Спаси Вкраїну, Боже наш,
Тебе ми всі благославляєм,
Бо Ти рятуєш од біди
Й невірних визволяєш.

Пісня 7.

Тебе, Богородителько,
Всяк вірний розуміє,
Як те духовне полум'я,
Що божественно гріє,
Бо як в огні трьох юнаків
Зберіг, так людство славно
В Твоїй утробі обновив
Наш Бог отців всехвальний.

Пісня 8.

В печі вогненній юнаки
Красою віри сяли
Ясніше золота, вони
У полум'ї співали:
Благословляйте Бога всі
Ним створені, співайте
Йому хвалу, й Його діла
Повіки прославляйте.

Пісня 9.

Прообразом родим Твоїх,
Пречиста Мати Діво,
Був куц отой, що не згорав,
Горівши на Хоріві.
І нині молимося Тобі:
Вгаси огонь напастей
Злих ворогів, що гноблять нас,
Не дай Ти нам пропасти.

Прот. Д. Бурко

До історії Всеукраїнського Церковного Собору 1921 року

(В 40-РІЧЧЯ ЙОГО ДІАНЬ)

I

«В огні обкрадену збудила» Україну, а разом і її Церкву березнева революція 1917 року, що повалила тюрму народів, російську царську імперію. В пробудженій Православній Церкві на Україні з 29 єпископів, що тоді вона мала, тільки два були українці, а решта всі росіяни. В Київській Духовній Академії майже всі катедри були обсажені москалями та «малоросами». Так саме панувала росій-

щина в Духовних Семінаріях і в нижчих церковних школах. Міське духовенство в більшості було російське, а сільські священики почасти зросійщені, а почасти байдужі до української національної ідеї. До такого стану довела Україну двосотлітня бездержавність і неволя. Про національний дух тодішнього духовенства України свідчив і той факт, що серед членів створеного національно-революційним рухом українського парламенту, Цен-

тральної Ради, від Церкви було тільки три депутати: один єпископ та два священники. Лише невелика частина духовенства, пастирі вірні своєму народові, щиро зустріли революційні події, що благовістили воскресіння рідної Церкви, та з ентузіазмом стали до праці задля відбудови її.

З перших ще днів будування вільного життя Української Православної Церкви разом з нечисленним патріотичним духовенством стали до активної діяльності трудова інтелігенція і свідоміша частина селян. Уже в квітні й травні 1917 року майже по всіх губерніяльних містах України відбувалися єпархіяльні Церковні Собори. На них уперше, через цілих майже двісті років, приймають широку участь миряни, народ. На всіх цих Соборах одностайно схвалюються домагання про українізацію та автокефалію Православної Церкви в Україні. Для цього всі Собори домагаються скликання Всеукраїнського Церковного Собору. Київський єпархіяльний Собор, на якому головував протоєрей Василь Липківський, обрав навіть комісію, що мала підготувати скликання Всеукраїнського Церковного Собору в Києві. Ця комісія зверталася до Петроградського Синоду про дозвіл на скликання Собору, але намарне, такого дозволу їй не дано, російська церковна влада і без царя-самодержця залишилася самодержавною. Тоді комісія, доповнена делегатами од війська та іншими представниками (всіх стало в ній 60 чол.), на чолі з архієпископом Олексієм Дороднициним, у листопаді 1917 року проголосила себе Всеукраїнською Церковною Радою і почала акцію щодо скликання Всеукраїнського Церковного Собору, з чим був змушений погодитися і московський патріарх Тихон (в листопаді 1917 року відновлено російський патріархат, скасований більше як двісті літ тому царем Петром І).

Душею і серцем українського церковно-національного руху був протоєрей Василь Липківський, людина високої моральної краси, великий патріот і організатор. На ньому та кількох його сподвижниках лежав головний тягар святого діла відбудови Української Православної Церкви.

В храмі Святої Софії в Києві 7-го січня 1918 року зібрався Всеукраїнський Церковний Собор. До його складу входили всі єпископи, Всеукраїнська Православна Церковна Рада з Передсоборною Комісією, 100 делегатів од війська і 220 делегатів посланих єпархіями, від кожного повіту один священник та двоє мирян. Останніх мало приїхати більше, але перешкодив тодішній тривожний стан, неспокій інспірований більшовиками. Всього зібралося на Собор біля 400 членів, з них 118 духовних, а решта миряни. Перед самим відкриттям Собору виявилось, що митрополит Платон, від імені патріарха Тихона, заборонив архієпископа Олексія Дородничина, голову Всеукраїнської Церковної Ради, чим його виключалося з Собору. Причиною було, ніби, те, що архієпископ Олексій не поїхав до Москви, коли його викликав патріарх, але в дійсності — то було бажання Москви і єпископату в

Україні приборкати Церковну Раду, знявши з неї голову, й збутися єпископа українця. Але не дивлячись на це, на опозицію єпископів, що склали з себе тісне коло, наставлене проти українців, більшість членів Собору була явно за автокефалією Української Церкви, навіть майже всю президію Собору було обрано з членів Всеукраїнської Церковної Ради.

Та в тяжку годину зібрався довгожданий Український Церковний Собор. Тільки почав він свої наради, як із-за Дніпра затриміли гармати, на Київ ішло советське військо під командою бездушного Муравйова. Ішло воно «визволяти» український народ (з-під влади його ж народного демократичного уряду!), як тепер «визволили» поляків, чехів, східних німців, Угорщину та інші народи. Собор змушений був роз'їхатися. З огляду на большевицьку жорстокість, всі його справи, списки учасників, листування тощо, довелося знищити. Так перший будівнотворчий акт Української Православної Церкви на шляху її відродження перервано. Київ став ареною дикої оргії напасників, то були дні, яких не знав він од часу татарської навали (XIII століття).

Як тільки большевиків було вигнано з Києва, рух за українізацію та автокефалію Церкви відновився; Всеукраїнська Церковна Рада, що після того як роз'їхався Собор перетворилася в Кирило-Методіївське Братство, почала працювати. Але умови її діяльності скоро стали несприятливими, бо наприкінці квітня німці усунули демократичний уряд Центральної Ради і вище духовенство повело в Церкві курс російський. В травні було поставлено на Київського Митрополита росіянина, «великого ворога України, — як каже Митрополит Василь Липківський, — голову «Союза русского народа», заступника московського патріарха, митрополита Антонія Храповицького».¹⁾ Почалася тяжка реакція, в Києві й по інших містах України підняло голову російське духовенство. В червні відбулась «друга сесія» січневого Собору (так офіційно деклярувалося), але в дійсності це був окремий Церковний Собор, цілком російський як своїм складом так і духом. Делегатів од єпархій єпископи самі вибрали кого хотіли, представників від українського воєцтва не було, Всеукраїнську Церковну Раду, що прибула на Собор в складі 45 членів, до участі в праці Собору не допустили. Цей Собор затвердив митрополита Антонія Храповицького, ухвалив, що Українська Церква й надалі повинна бути під зверхністю московського патріарха й обрав Синод з духовенства й мирян, самих росіян.

В грудні 1918 року, коли впала влада гетьмана Павла Скоропадського і не стало митрополита Антонія Храповицького, Всеукраїнська Церковна Рада почала заходи щодо скликання Церковного Собору, як це плянувалося в січні, чому перешкодила бо-

¹⁾ Митрополит Василь Липківський, «Православна Христова Церква Українського Народу», стор. 23, Мюнхен 1951 р.

льшєвицька навала. Було створено підготовчі комісії. Праця ВЦРад контактувалася з урядом Української Народньої Республіки, на чолі якого стояв у той час Володимир Чехівський, видатний церковний діяч і сподвижник протоєрея Василя Липківського. З його, Чехівського, ініціативи 1-го січня 1919 року уряд проголосив закон про автокефалію Української Православної Церкви.

Але на Україну знову йшли навально советські війська. Вже 3-го січня 1919 року вони зайняли Харків, 12-го січня — Чернігів, а 5-го лютого — Київ. Організаційна церковна праця припинилася; в Києві залишилася тільки президія Всеукраїнської Церковної Ради, на конспіративному становищі. Почалися переслідування. Українськими містами й селами котилися хвилі терору проти українства, а разом і проти Церкви. Багато священицьких родин осиротіли, багато інтелігенції міст і сіл і чимало передових селян загинуло. А советська преса називала ці вопіючі злочини «ошибками некоторых работников». Про розстріли української інтелігенції в м. Вінниці в березні того року, газета «Подольский коммунист» (з 3-го квітня 1919 р.) писала: «Революция требует жертв, где лес рубят, там щепки летят».

Становище України, зокрема церковне, в той час мінялося залежно від ходу війни Української Народньої Республіки з советською Росією. Підвижники церковно-визвольного руху, як тільки большевики відходили, розгортали свою акцію знову, Всеукраїнська Церковна Рада починала діяти.

Пам'ятний радісний день 31-го серпня 1919 року, коли протоєрей Василь Липківський урочистою процесією з предковичного собору Св. Софії в Києві зустрічав Симона Петлюру. На Софійській площі довкола пам'ятника Богдану Хмельницькому стояв великий здвиг народу і війська, сяяли церковні хоругви і жовто-блакитні прапори, врочисто лунав спів «Тебе Бога хвалимо». Липківський, вітаючи національного героя, казав: «На тебе, вірний сину України, надія. Тобі довірив наш змучений народ вивести його з неволі єгипетської. Шлях важкий і тернистий... Але блаженний той, хто для добра людського йде цим шляхом до кінця. На нас, брате, лежить обов'язок боротися за національне і церковно-релігійне визволення вітчизни нашої, і його, цей обов'язок, маємо виконувати, а як загинемо в боротьбі, не скінчивши цього святого діла, то загинемо з вірою, що довершать його інші».²⁾ Врочисто дзвонили Софійські дзвони, настрої у всіх був як на Великдень, над Україною знову, здавалося, сходило сонце волі, та... не зійшло...

Тут треба сказати, що Україна в тяжкій нерівній боротьбі проти советської агресії була самотня, а подруге большевики агітацією та всякою підливною роботою встигли значною мірою знести український фронт. Адже в тактиці советів було є й буде: спершу демагогія, пропаганда і диверсії з тилу противника, сіяння розбрату й дезорганізації на його території, а потім озброєний напад і окупація.

Але поки Україну знову мала залити жажлива московсько-советська повінь, просвітлу годину українського церковного життя потьмарила інша напасть. Майже одночасно зі вступом українського війська до Києва (серпень 1919 р.), сюди вступили з Лівобережжя денікінці. Разом з ними прибув і митрополит Антоній Храповицький. Він одразу видав наказа, що забороняє все українське духовенство та віддає його під церковний суд. Ці такі розпорядження Храповицького денікінці, звичайно, підтримували цілком, бо хоч вони йшли війною проти большевиків, то однак були проти свободи і державности України, яку вважали за «юг Росії», маючи своєю метою відбудову «єдиної неділимої» російської імперії. Проте український церковний рух зростав і набиралася сили, «заборонені» священики своєї пастирської діяльності не припиняли.

Тодішній стан церковного і всього українського життя характеризує Відозва Всеукраїнської Церковної Ради до українського народу, з 4-го вересня 1919 року. «Православна Церква і державність України в небезпеці. Ворог лютий, прибраний в червоний колір, чигає на них... Об'єднуйтеся, православні українці, довкола своїх пастирів, у своїй рідній Церкві, будьте тверді і непохитні, як християни перших віків, у православній вірі вашій. Воскресіть у ділах своїх незабутні подвиги благочестивих предків ваших, що в години тяжких бід вірою і героїзмом боронили свою Церкву і Вітчизну... Бережіться сітей лукавого, що скрізь розставлені, остерегайтеся большевицької облуди».³⁾ Так говорилося в тій відозві. Далі в ній Церковна Рада прозріливо попереджала, що коли советський режим, цей найлютіший ворог християнства, опанує Україну, то загине її вільне буття, а на Церкву піднімуться страшні переслідування. Кінчалася відозва словами: «Коли ти, Народе Український, не послухаєш своїх проводирів і не станеш об'єднано в обороні своєї Вітчизни, то плакатимеш у московсько-советській неволі, як плакав колись Ізраїль на ріках Вавилонських»...

В грудні 1919 року совети втретє опанували Київ і всю Україну. Українське військо знесилене й наполовину проріджене тифом частково відійшло за кордони України, а більшою частиною, прорвавши советський фронт, пішло в героїчний Зимовий похід в запілля ворога, по Україні. На цей раз окупант прийшов на Україну з новими гаслами й новою національною політикою, звичайно лукаво, відповідно своїй тактиці. В проклямаціях, якими тоді було засипано Україну, говорилося, що «російська комуністична партія визнає самостійність України», що советська влада, стоючи на засаді відділення Церкви від держави, дає повну свободу релігії і не втручається в церковні справи й т. п. Одна з проклямацій Троцького, українською мовою, кінчалася словами: «Нехай живе совітська

²⁾ «На ідеологічному фронті», Київ, 1932 р., стор. 46.

³⁾ «На ідеологічному фронті», стор. 47.

Софійський собор у Києві

незалежна Україна!». А Ленін у своєму «листі до робітників і селян України», з 4-го січня 1920 року писав, що «незалежність України визнана і центральним комітетом РСФСР, і комуністичною партією». Всі ці брехливі заяви комуністичних проводирів мали, звичайно, своєю метою приспати увагу українських народніх мас.

Тимчасом українське церковне життя йшло вперед, хоч умови були тяжкі. Київський єпископ Назарій Блінов, що zostався замість митрополита Антонія Храповицького, який виїхав з України коли відходили денікинці, почав репресії проти українського духовенства. В квітні він, жонглюючи канонами, повідомив усіх священників Києва і єпархії, що він забороняє їх в священнослужінні. Це перепоновило міру терпіння українців. Стало всім ясно, що єпископи росіяни, використовуючи зовнішні обставини, вирішили задушити український церковно-визвольний рух. Тоді Всеукраїнська Церковна Рада 5-го травня 1920 року скликала свій Пленум і одностайно ухвалила, щоб українські священники не корилися цьому наказові єпископа Назарія. Разом з тим вона ухвалила, що віднині Українська Церква не може вважати єпископів росіян, підлеглих московському патріярхові, за своїх духовних пастирів і проголошує автокефалію, яку узаконено в січні 1919 року, але не здійснено. Довершено цей історичний акт Української Церкви, коли в Києві знову була встановилася на недовгий час влада Української Народньої Республіки. Про цю подію — здійснення автокефалії — Всеукраїнська Церковна Рада повідомила всі українські парафії, і людність всюди радо привітала ту вістку. Церковна конференція, що була скликана 30-го травня (1920 р.) в Києві з усіх парафій, більше як 200 представників, одностайно схвалила постанову Церковної Ради про автокефалію.

II

Але після здійснення своєї незалежності від московського патріярха, Українська Автокефальна Православна Церква залишилася без єпископату.⁴⁾ Всі єпископи, яких було тепер більше тридцяти, а між ними й два українці — архієпископ Парфеній Левицький, що 1917 року переїхав з м. Тули (Росія) в Україну, та єпископ Агапіт Вишневецький — підлягали московському патріярхату Тихону. Існування Української Церкви без єпископату в час відбудови її незалежного життя і її розвитку довго тривати не могло, потрібні були негайні заходи про свою національну ієрархію. З цією метою Всеукраїнська Православна Церковна Рада на початку серпня 1920 року вирядила делегацію в Полтаву до архієпископа Парфенія Левицького, відомого своєю минулою діяльністю в Кам'янці-Подільському, коли його архипастирськими заходами і трудами було довершено, 1906 року, видання друком Євангелії українською мовою (переклад П. Морачевського). В Полтаві під його проводом існувало «Українське Православне Братство», що керувало українізацією Церкви на Полтавщині, служби Божі в парафіях відправлялися українською мовою. На прохання делегації, Архієпископ Парфеній погодився прийняти Українську Автокефальну Православну Церкву під своє архипастирське керівництво й благословив Всеукраїнську Церковну Раду на її дальшу працю. Він обіцяв приїхати на Покрову до Києва й тоді мало вирішитися питання про висвяту іще одного єпископа. Головна мета делегації була досягнена, Українська Церква придбала собі архипастиря, і те, що на її чолі став архієпископ Парфеній, відомий в Україні як патріот, було для неї великою радістю.

Але те, що Українська Церква здобула собі єпископа, а діяльність Всеукраїнської Церковної Ради все більше розвивалася, схвилювало російське духовенство в Україні, передусім єпископів, і самого патріярха Тихона. З Києва йому негайно написали, щоб він призначив сюди митрополита, аби організувати опір поширенню українського церковного руху. Незабаром приїхав до Києва митрополит Михаїл Єрмаков, як екзарх патріярха на Україні. В лютому 1921 року він створив у Києві Синод з єпископів, який оголосив наказа, що все українське духовенство позбавляється священного сану, що Всеукраїнська Церковна Рада й Українська Православна Церква касуються, а всім, хто цього наказу не послухається, загрозив анатемою. Цей наказ не мав, звичайно, ніякого сенсу, бо Українська Церква була вже від московських владик незалежною.

Церковні Собори — Київський Повітовий, у березні, та Київський Губерніяльний, у травні — 1921 року, з обуренням відкинули антихристиян-

⁴⁾ Архієпископ Олексій Дородніцин, який 1917 року щиро приєднався до українського церковного руху, ще перед проголошенням автокефалії помер.

ські розпорядження московського екзарха на Україні. Губерніяльний Собор, на якому було більше як 400 делегатів духовенства й вірних од парафій, переважно селяни, не тільки з Київщини, а й з Поділля та Лівобережжя, мав для УАПЦеркви велике значення. На цей Собор обіцяв був приїхати архієпископ Парферій, але в останню годину сповістив, що не приїде через хворість (може й так, а може справив на нього своє враження наказ екзарха про «анатему»). Однак його представник, священник Костянтин Кротевич, запевняв, що архієпископ Парфеній непохитно відданий Українській Церкві, і Собор обрав його на Митрополита Київського. Губерніяльний Церковний Собор Київщини також призначив на 14 жовтня (свято Покрови) 1921 року скликання Всеукраїнського Церковного Собору, над підготовкою якого працювала Церковна Рада від кінця 1918 року.

Коли екзарх Михаїл Єрмаков довідався, що архієпископа Парфенія обрано на Митрополита Київського, він одразу послав до нього в Полтаву делегацію, яка іменем патріарха пригрозила йому відлученням від Церкви, якщо він не зречеться «автокефалістів». Московське зухвальство досягло свого: архієпископ Парфеній настрашений, хворий (мав цукрову недугу), цього разу не витримав проби, він odmовився від Української Церкви. Скоро після того, 16 січня 1922 року він помер. Але його недовга опіка над УАПЦерквою була корисною, він в скрутний час висвятив для неї 34 священники та 5 дияконів.

Отже Українська Церква знов залишилась без єпископа, і то незадалеко до скликання свого Всеукраїнського Собору. Перед Церковною Радою знов постало трудне завдання — набуття ієрархії. Увійшли в порозуміння з єпископом Антонієм Грановським, що жив у Москві на покої. Це був свідомий українець, уроженець Полтавщини, людина розумна й високоосвічена; свого часу він був переслідуваний царським урядом як «противник самодержавія» і зазнав Сибіру. Він зацікавився Українською Церквою і погодився очолити її, та коли вже збирався їхати до Києва — відмовився. «Яка вам буде користь з мене, старого та немічного?» — казав він представникові Церковної Ради, що був посланий до нього в червні 1921 р. Послали двох священників, Степана Орлика та Павла Погорілка, в Грузію, до Грузинського католикоса⁵⁾ з проханням від Ц.Ради аби він висвятив їх на єпископів. Але вони доїхали тільки до Харкова, труднощі тодішньої комунікації далі їх не пустили. Вони повернулися до Києва ні з чим, повернулися саме в день відкриття Собору.

Тимчасом упродовж серпня і вересня відбулися по всій Україні Церковні З'їзди. Вони обрали делегатів на Собор і дали їм свої накази, головними вимогами яких були: українізація Церкви, автокефальність, соборний устрій і, найголовніше, висвята своєї ієрархії.

Нарешті 14 (1) жовтня 1921 року зібрався в Києві

Всеукраїнський Собор Української Автокефальної Православної Церкви. Не дивлячись на тяжке залізничне сполучення, з'їхалось 472 делегати з Київщини, Волині, Поділля, Херсонщини, Катеринославщини, Полтавщини, Чернігівщини, Слобожанщини і навіть з Кубані. Найбільше їх було від парафій Київщини, Поділля та Полтавщини. Делегатів з духовенства мало бути понад 100 чоловік, але приїхали 64 священники та 18 дияконів. Біля 20 священників, які мали брати участь в Соборі, томились в советських тюрмах, теперішній митрополит Української Церкви в США, Іван Теодорович, тоді священник, чудом визволився з ЧеКа в м. Старо-Костянтиніві майже напередодні Собору. З цього ясно в яких умовах скликався Український Церковний Собор. Переважний склад Собору — селяни, кооператори, вчительство, а решта духовенство, діячі науки, культури, письменства та інша інтелігенція. Серед них академік А. Кримський, професори — П. Стебницький, С. Єфремов, В. Чехівський, В. Данилевич, Д. Щербаківський, Л. Карпів, Ю. Красицький та інші; письменники — Л. Старицька-Черняхівська, О. Стешенко, М. Старицька, Г. Косинка; композитори — М. Ступницький, Я. Яциневич, П. Демущий, П. Гончаров, Давидовський, Левицький, Козицький та Гайдай. В числі духовенства був композитор протосерей К. Стеценко. Серед кооператорів був широкознаний в Україні Микола Левицький. Словом, зібралися на Собор ті, що мужньо стояли на чатах служіння своєму народові, ті, яких пізніше більше половини загинуло в советських застінках та на засланні.

Собор відкрився і ввесь час — з 14 по 30 жовтня — провадив свої діяння в храмі Святої Софії. Кардинальним питанням діянь Собору було утворення єпископату; це найбільше хвилювало усіх, особливо духовенство, бо надії на те, що єпископи російські погодяться висвятити єпископів для Української Церкви не було. Всі бачили й розуміли, що причини тієї ворожості до українського церковного відродження виходять з цілої російської політики панування над українським народом. Однак вирішили ще раз звернутися до митрополита Михаїла Єрмакова, щоб висвятив двох єпископів українців, і послали до нього делегацію на чолі з Миколою Левицьким. На її прохання, він прийшов на Собор, але тут же заявив, що не визнає його і єпископів не висвятить, казав роз'їхатися всім по домах... Члени Собору, священники й миряни, найбільше поважний Микола Левицький, благали митрополита втішити дітей України висвятою для них єпископів, протосерей Конон Бей плакав... Але холодного кам'яного муру ні благаннями ані сльозами не зворушити. Митрополит повторив те саме, що сказав як увійшов до храму, і залишив Собор. Це ще раз переконало всіх, що не Церква

⁵⁾ Грузинська Православна Церква також в революційний спосіб визволилася з-під московської зверхності й оголосила себе автокефальною, тільки була щаслива тим, що мала своїх єпископів.

Митрополит Василь Липківський

Христова, не християнська любов лежать на серці московських ієрархів.

Перед Українською Церквою постало питання: бути чи не бути?... Розіхатися Соборові без єпископів, це значило кинути рідну Церкву на загибель, що було б національною зрадою і непростим гріхом перед Богом. Собор вирішив здійснити висвяту чином днів апостольських і перших віків християнства. 23-го жовтня він висвятив покладанням рук пресвітерів і народу (як то було в Олександрійській та інших Церквах) обраного протоєрея Василя Липківського на Митрополита Київського і всієї України. Після Літургії, на якій довершено висвяту, дзвони Святої Софії сповістили Україну, що Собор, якому доручено долю рідної Церкви, знайшов шлях для її життя і розвитку.

В дні з 25-го — по 30 жовтня висвячено з участю Собору ще п'ять єпископів: Нестора Шараївського, Івана Теодоровича, Олександра Ярещенка, Юрія Міхновського та Степана Орлика. Про дальші висвяти єпископів Собор ухвалив, що такі мають здійснюватися звичайним традиційним порядком. Так Українська Церква відновила свою ієрархію; чин «надзвичайний, — як каже Митрополит Василь Липківський, — але цілком православний».

Тяжкий подвиг взяли на себе новопоставлені українські ієрархи, як і пізніші їх сподвижники, єпископи. Бути архипастирем, духовним провідником народу, перед лицем безбожного советського режиму, — то хресна путь. Але вони цього не побоялись, а найперший — Митрополит Василь, цей безстрашний «апостол українського релігійно-національного відродження», як його назвав академік Агафангел Кримський.

Всеукраїнський Церковний Собор ствердив авто-

кефалію Української Православної Церкви, її національний характер, її соборний устрій, усі основи її нового буття. Він створив для неї канони, відповідно до вимог життя, вказав їй шлях, об'єднав від низу до верху її сили. А це було конче потрібним у тій сумній історичній дійсності, коли державність і волю України жорстоко розтоптав гнобитель, коли над душою її народу завис важкий обух. З вірою в Бога і в сили свого народу Церковний Собор в тяжких зовнішніх умовах довершив святе діло відродження рідної Православної Церкви, він довершив релігійно-національний рух пробудженого з духовної летаргії православного українського народу. Свою народну ієрархію, свій національний характер, непідлеглість чужій церковній владі, соборний устрій, усі основи свого відродженого буття Українська Церква здобула не випрохуванням у сильних світу, а сама утворила і ствердила своїм Собором. Цей Собор підняв маєстат її, вказав їй дальший шлях життя і поставив її на варті духовно-українського ества свого народу в найтяжчий час його історії, в час, коли запанував над Україною страшний московсько-большевицький режим. Собор ісповідників Церкви Христової на землі рідній виконав свій обов'язок, як заповів колись великий патріот України митрополит Йосип Нелюбович-Тукальський: «Народові єсть наша повинність служити, бо від нього ж ми народжені і для нього покликані соборно з ним творити по заповіді Христа Церкву Святу».

Українська Автокефальна Православна Церква після Собору, не дивлячись на перешкоди, що виходили з советського режиму, швидко розвивалася. Українізація парафій дедалі ширилась, церковне життя, тримаючись своєю духовною силою, перемало перешкоди і йшло вперед. Церква стала для українського народу в антихристиянській державі головним осередком його духовно-національного буття. Він бо, народ, визволившись революцією з-під московського двосотлітнього караулу, не встиг державно стати на ноги, як опинився в новій московській неволі, ще тяжчій, тому всім своїм еством линув з геєнського мороку большевицької дійсності до Христової Церкви і в ній знаходив світло й віраду.

Вже через рік після Собору Українська Церква мала біля двох тисяч священиків і двадцять два єпископи. Коли б не советський режим, вона скоро стала б єдиною Церквою всього православного українського народу. За недовгий час в ній відновлено всі її предковічні прекрасні звичаї і традиції, її духовну православну красу. Перекладено всі Божі служби з грецького на українську мову. рідна мова стала в Церкві священною. Цим Українська Автокефальна Православна Церква багато прислужилася справі національного усвідомлення широким народним мас.

Через п'ять років після Всеукраїнського Церковного Собору на відроджену Українську Церкву

Сорокліття Архиєпископства ВПР Митр. Іоанна

26 жовтня ц. р. сповнилося 40 років з дня хіротонії на Єпископа ВПР Іоанна, Митрополита Української Православної Церкви в США.

спали страшні переслідування, почались арешти, заслання і розстріли єпископів, священників і вірних. Ці переслідування скоро перейшли в масовий терор. «Як надходила ніч, — каже один з церковних діячів Полтавщини, — кожен священнослужитель і його ближчі співробітники чекали арешту, а далі... хресна путь». Терор шалів, як жахливий всезгубний шквал, забираючи все нові і нові жертви. Тільки Господь відав сльози посиротілих дружин священників та їх діток і море сліз удовиць і сирот сотень тисяч засланих та розстріляних вірних Церкви. За час першого масового погрому української інтелігенції, що почали совети процесом «Співки Визволення України», до якого приточили й Церкву, з липня 1929 року й до кінця року 1930-го заарештовано 14 єпископів і понад 2000 священників. Трохи пізніше позаарештовували й решту духовенства, з 33-х єпископів не залилося в Україні ні одного, а з священників — тільки якась десята частина, та й ті без священнодіяння, упо-сліджені, безправні. Більшість тих усіх страсто-терпців загинули під розстрілами, в тюрмах і на засланні. Загинув у якомусь казематі чи на далекій півночі і митрополит Василь Липківський, заарештований в 74 роки віку (від часу його арешту нема про нього жадних вісток).

Перед пам'яттю всіх тих борців і мучеників за вільну Українську Православну Церкву, за християнський ідеал свого народу, нині, в 40-річчя Всеукраїнського Собору, схилиємо наші голови.

ВПР Митрополит Іоанн Теодорович народився 6 жовтня 1887 р. в с. Крупець, Дубенського повіту на Волині. Після здобуття богословської освіти був висвячений 12 жовтня 1914 р. на диякона, а 10 травня 1915 р. — на священника. Того ж року померла його дружина, залишаючи йому маленьку донечку. Свящ. І. Теодорович вступає до військового духовенства, а в часі визвольних змагань українського народу стає духівником відомої Сірої Дивізії. Напочатку 1920 р. одержує від Єпископа Кременецького Діонісія призначення на парафію в с. Митинці, Староконстантинівського повіту. Весною 1921 р. нав'язує контакт з Всеукраїнською Православною Церковною Радою в Києві. У вересні 1921 р. більшовики арештували о. І. Теодоровича, загрожуючи йому розстрілом, як українському патріоту, недавньому духівникові українського війська. Лише чудо врятує о. І. Теодоровича. Звільнений з в'язниці, в жовтні 1921 р. о. Іоанн приймає активну участь у Всеукраїнському Православному Соборі в Києві, який обирає його кандидатом на Єпископа. Висвячення його відбулося 26 жовтня 1921 р. в Софійському соборі на Єпископа Вінницького. На Поділлі в дуже несприятливих умовах Архиєпископ Іоанн виявляв себе, як добрий організатор і проповідник.

Коли православні українці в США і Канаді звернулися до Митрополита Василя Липківського про призначення їм Єпископа, він у порозумінні з Всеукраїнською Православною Церковною Радою визнав, що найкращим кандидатом буде Архиєпископ Вінницький і Подільський Іоанн Теодорович, який в січні 1924 р. залишив Україну і в половині лютого був вже в США. В липні того ж року на Соборі в Йорктоні одноголосно було обрано Архиєпископа Іоанна головою Української Православної Церкви в США і Канаді. Місцем свого осідку обрав Владика Іоанн місто Філадельфію. З того часу по сьогодні керує ВПР Митрополит Іоанн Українською Православною Церквою в США, а Українською Греко-Православною Церквою в Канаді керував від 1924 до 1947 р., коли на власне бажання залишив керівництво її й передав його обраному собором у Канаді Архиєпископові Мстиславу.

ВПР Митр. Іоанн віддає всі свої сили для Української Православної Церкви в США. Обдарований даром слова і маючи письменницький хист, ВПР Митрополит Іоанн написав багато глибоких своїм змістом Послань, Звернень, статей і праць на богословсько-церковні теми та збірку проповідей.

Владика Митрополит Іоанн єдиний збережений у вільному світі при житті Єпископ Кієвської висвяти 1921 року і для нас є єдиним справжнім репрезентантом Єпископату цієї Церкви-Мучениці.

В сорокліття хіротонії Владика Митрополита Іоанна провід УАПЦ і редакція «Рідної Церкви» пересилася Високопреосвященнішому Ювілятові найсердечніші привітання й побажання Многих літ.

Архипастирське послання ВПР Митрополита Іоанна у зв'язку з сорокліттям першого Всеукраїнського Православного Собору 1921 року

Дорогі Отці Сопастирі і Духовні Діти
нашої Української Православної Церкви!

Сорок років тому в житті Української Православної Церкви сталася незвичайної ваги подія:

В м. Києві, в древній столиці України, в храмі Святої Софії — Божої Премудрости, в цій найстаршій святині нашої Церкви в Україні, зібрався Собор Української Православної Церкви. Це мало місце на свято Покрови Пресвятої Богородиці, 1-го (14) жовтня 1921 року. Собор мав його найважливіші дії в перших 10 днях, в яких дійшло до висвяти Митрополита Церкви, але продовжувався до кінця місяця жовтня.

Собор цей в історії нашої Церкви — незабутній. Він був виявом найсвятіших прагнень віруючого в Бога Українського Народу мати свою, рідну йому Церкву. По задумі Собору це мала бути Церква, яка, як рідна мати, мала обійняти увесь віруючий в Бога Український Народ — духовну дитину Церкви — всіма святощами, що їх віками витворював в своїй святій вірі в Бога наш Народ. Це мала бути Церква, що веде до спасення в Бозі її Народ рідною мовою, оповиває богослуження Церкви всіма тими скарбами святих звичаїв, традицій, що їх дало нашому Народові його багатовікове минуле. Со-

бор вірив: кожному народові Бог дає його власну, йому питому стежку. Собор вірив: рідна стежка, Богом нам визначена і у віках народним життям витворена, є в доходженню ласки Божої найближча. Це була віра Собору. Дати це своєму Народові було не тільки прагненням, але й обов'язком Собору.

Собор 1921-го року був виявом незламної волі віруючого Народу України і тому став славетним. До Собору 1921-го року були лише декларації про потребу для Народу України його Рідної Церкви, були заходи й благання до маючих силу в Церкві на нашій Землі, щоб вони дали змогу й поміч на творення життя Рідної Церкви.

Історія тепер знає, які жалюгідні й даремні були такі заходи й благання. Україну віками зведено було до стану колонії Московщини. Московська вища ієрархія в Україні вела систематично і невідхильно роботу винародовлення-обмосковлення нашого люду. Прикриваючись ділом Христа і Його благовістя, ця московська ієрархія в Україні служила вірно і служила віками колонізаторським завданням імперіалістичної Москви. Даремне було шукати зрозуміння й любови у тих колонізаторів. Сталося те, що мусіло постати. Собор 1921-го року не мав жадних намірів відходити від святощів Православної Віри і він не відійшов. Однак, вичерпавши всі заходи достукатись до серця духовних колонізаторів, Собор, покликаючись на Православну практику першохристиянських часів, часів перших трьох віків, поставив рукоположенням пресвітерів Церкви Митрополита Василя Липківського і з ним на чолі — Архiepіскопа Київського Нестора Шараївського. Так Українська Православна Церква на Соборі 1921-го року відновила в її житті недостаючу їй в тім часі функцію єпископства. Це був чин волі Української Православної Церкви до життя. До нього Церква була підведена впертістю колонізаторів, що не хотіли здавати своїх позицій.

Минуло сорок років. Церква, що відновила повноту свого життя в чині Собору 1921-го року і скоро рясно розкинулася по цілій Україні, тепер — Церква Ісповідників і Мучеників. По присуду з півночі вони мали бути зліквідовані: їм не місце було в Україні, колонії чи то царської, чи то червоної Московщини. Москва зробила все, щоб цю Церкву розложити і довести до повної ліквідації. Тортурами її діячів вона розхитувала життя Церкви, сіяла посеред її вірних підозріння, недовіру, незгоду і коли ослабила Церкву, зовсім її знищила: повбивала майже всіх носіїв її діла, щоб і сліду по ній не було. Слід, однак по ній лишився. Церква наша живе й діє в країнах поза сяганням московських тортур. Українські Православні Церкви в СШАмерики, в Канаді, в державах Західної Європи, в Бразилії, Аргентині, Австралії — духовні діти замученої Церкви і несуть її діло.

Прот. Д. Бурко

ПАМ'ЯТІ МИТРОПОЛИТА В. ЛИПКІВСЬКОГО

(До 40-річчя Київського Церковного Собору 1921 р.)

*Вклоняюся твоїй великій тіні,
Подвижнику, для нас вона свята!
Служив ти правді Господа Христа
І многострадній матері Вкраїні.
Служив їм вірно, серце і уста
Сповняв лиш ними в щиросерднім чині,
В тім подвигу, що ти його почав,
Що Церкву рідну з небуття підняв.*

*У цім служінні, як апостол, сміло
Благовістив ти, закликав, будив,
І всіх відважних за собою вів
На боротьбу за благочесне діло.
Й цвіло воно за тих буремних днів,
В серцях твоїх сподвижників горіло.
Та враг, що волю нашу розстріляв,
Те діло кров'ю страдників залляв...*

*І ти загинув за любов до Бога
Й свого народу в чорнім царстві тім,
Не знаєм навіть де, в краю яким,
Твоя скінчилась страдницька дорога.
Та рідна Церква з іменем твоїм
Живе в серцях, як Духа перемога,
Бо кат (не зна він істину доріг)
Тебе убив, але не переміг!*

Час прийшов, Дорогі Отці, Брати й Сестри, по-божно згадати про Собор 1921-го року, про Носіїв його діла, про замучених Митрополитів Василя Липківського, Миколая Борецького, про всіх Архипастирів, Священство і Віруючих, що разом з її Митрополитами прийняли вінець мучеництва. Вони мужньо піднесли тягар Божою Волею на них положений і з ним пройшли до самого їх мученичого кінця.

Помолімося, Отці, Брати й Сестри, в ці дні сорокаліття їх чину, Собору 1921-го року, про них усіх, про них, як про ту Жертву Чергову, що її до повного свого визволення приніс перед Престол Божого Правосуддя наш віруючий Український Народ. Нехай Милосердний Господь упокоїть їх усіх, нам дорогих і для нас незабутніх страдників і мучеників. Нехай Свята, Всеблага Любов Божа дасть їм усім повноту блаженного упокоєння.

Молімося за них з думами чистими, святими, не мстивими. «Не відомщайте за себе, любі, а давайте місце гніву (Божому), писано бо: Мені відомщення, Я віддам, глаголе Господь» (Рим XII, 19).

Молючись, ложімо перед Божий Присуд долю нашої Церкви. Господь, певно, має долю для неї. Будьмо покірні. Будьмо певні Божої Всемогутності. Спокійно віддаючись Божій для нас Волі, несімо далі наше служіння Рідній Церкві. Нехай мучеництво Рідної Церкви світить нам, викликає в нас наші посвяту й відданість Божому Ділу посеред нашого Народу.

Дорогим Мученикам, Ісповідникам нашої Української Православної Церкви «во блаженнім успіху вічний покой подай, Господи, і створи їм Вічну Пам'ять!»

З любов'ю

Іоанн, Митрополит

Жовтень 1961 р. Б.

Наради Ієрархів Української Православної Церкви в США і Канаді

КОМУНІКАТ

В днях 23-26 вересня 1961 року, в м. Нью-Йорку, відбулись чергові наради Ієрархії і представників церковних управлінь Української Греко-Православної Церкви в Канаді і Української Православної Церкви в США Америки, в яких взяли участь: Митрополит Іоанн, Митрополит Іларіон, Архiepіскоп Михаїл, Архiepіскоп Мстислав, Єпископ Андрей, Протопресвітер Л. Веселовський і Протопресвітер д-р С. В. Савчук.

У неділю 24 вересня, в катедрі св. кн. Володимира, була відправлена урочиста соборна архиерейська Служба Божа, очолена згаданими Ієрархами, в послуженні численного духовенства і при великій участі вірних.

Під час кількадеennих нарад обговорено багато справ з біжучого українського церковного життя, а саме:

1. Підтверджено всі постанови попередніх спільних нарад Ієрархів і представників церковних управлінь об'єднаної Української Православної Церкви, до якої входять Митрополії Канади, США Америки і Європи, та одночасно стверджено благодійний вплив цього об'єднання на зростання і поглиблення церковно-релігійного і культурно-національного життя серед наших братів і сестер поза межами України.

2. Єпископат і представники церковних управлінь об'єднаної Української Православної Церкви, ствердивши велику тугу за церковною єдністю наших братів і сестер українців, що розкидані по різних країнах великого українського розсіяння та які ще досі не належать до одної з Митрополій об'єднаної Української Православної Церкви, звертаються до них з щирим закликом приєднатись до

Неї, як єдиної поза межами Української Землі Церкви нашого народу.

3. Наша об'єднана Українська Православна Церква, постійно зростаючи числом свого членства, що потягає за собою збільшення числа парафій, відчуває брак священників, такий самий як і інші Церкви, а тому учасники наради звертаються з гарячим закликом до нашої молоді — вписуватися на теологічні студії при Колегії св. Андрея в Вінніпегу, єдиної вищої української православної школи поза межами України, щоб по їх закінченні присвятити себе пастирському служінню Богові і своєму народові.

4. Обговорено справу Православної Конференції на о. Родосі.

5. У зв'язку з тим, що в жовтні місяці ц. р. припадає 40-ліття Першого Всеукраїнського Православного Собору 1921 року в Києві, учасники цієї наради молитовно схилиють свої голови перед пам'яттю мучеників і ісповідників Української Автокефальної Православної Церкви.

6. Нарада також застановлялася над справою відношення об'єднаної Української Православної Церкви до інших Православних Церков у Західній Півкулі та взагалі у світі та винесла постанову, якою підтверджує наше дотеперішнє становище, а саме — Українська Православна Церква може зноситись та кооперувати з іншими Православними Церквами тільки, як Церква автокефальна, цебто як рівна з рівними.

Продовження статті прот. І. Перелазного «Нові поучення Христа в Євангелії св. Ап. Фоми» з технічних причин не увійшло в цьому числі і буде надруковано в наступному.

Хроніка українського православного життя в світі

НІМЕЧЧИНА

ВІПР АРХІЄПІСКОП МСТИСЛАВ У МЮНХЕНІ

В неділю 16 липня українська православна парафія свв. Апостолів Петра і Павла в Мюнхені на Людвігсфельді урочисто відсвяткувала своє храмове свято, яке було перенесене на цей день з благословення ВІПР Митрополита Ніканора. Для звеличення свята настоятель і Парафіяльна Рада цієї парафії запросили до Мюнхену перебуваючого на відпочинку в Німеччині ВІПР Архiepіскопа Мстислава.

Після урочистої зустрічі, ВІПР Архiepіскоп Мстислав в невеликому, але гарно влаштованому храмі на Людвігсфельді відправив урочисту Службу Божу у сослуженні настоятеля парафії митр. прот. П. Дубицького, прот. Д. Бурка, прот. А. Дублянського, священників І. Шпаковича і Г. Воробця та протодиякона Л. Короля й диякона М. Кардашенка. Вкінці Служби Божої перед молебнем ВІПР Архiepіскоп Мстислав сказав глибоке слово про значення віри для людини. Після молебня, виголошення належних многоліть і молитви за Україну, Владика Мстислав висловив радість з приводу спільної молитви у цьому храмі, який заповнили численні парафіяни обох парафій УАПЦ в Мюнхені, а також багато греко-католиків. Серед присутніх у храмі був президент УНР д-р С. Витвицький.

Після Богослуження в приміщенні ІМКА на оселі в Людвігсфельді відбувся спільний обід, влаштований жіноцтвом парафії. На обіді були присутніми ВІПР Архiepіскоп Мстислав, духовенство УАПЦ, о. канцлер І. Леськович від греко-католицької Церкви, представники різних українських організацій, науковців, журналістів, численні парафіяни й гості. Було виголошено багато промов, в яких підкреслювано велику працю Владики Мстислава для Церкви й українського народу. Відповідаючи на ці промови, ВІПР Архiepіскоп Мстислав закликав усіх у єдності спільно будувати наше краще майбутнє. Одночасно Владика підкреслив значіння будови Храму-Пам'ятника в Савт Бавн Брук в США та оповів про велике свято, яке там відбулося 4 червня. Це свято було доказом, що цей Храм-Пам'ятник має загальноукраїнське значіння.

Ще перед промовою-відповіддю Владики Мстислава, з ініціативи митр. прот. П. Дубицького і на заклик п. ред. В. Лєника присутні на обіді зложили на будову Храму-Пам'ятника в Савт Бавн Брук суму 190 нм і 10 дол., які були передані Владиці Мстиславу.

Перебування Владики Архiepіскопа Мстислава у Мюнхені, урочиста Служба Божа, глибокі змістом його проповіді залишили глибокий слід у душах українців.

Пополудні того ж дня Владика Архiepіскоп Мстислав був присутній в Мюнхені на святі в честь

Тараса Шевченка, що його влаштували за ініціативою ОУЖ у Німеччині діти мюнхенських українських суботніх шкіл і садочків при відділах ОУЖ.

ОСВЯЧЕННЯ НОВОВЛАШТОВАНОЇ ЦЕРКВИ В ЛЮДВІГСБУРГУ

В неділю, 10 вересня, Св.-Духівська парафія УАПЦ у Вюртенбергії мала велике свято. В цей день тут, у м. Людвігсбургу, урочисто освячено парафіяльну церкву Святого Духа, улаштовану в приміщенні, яке приділив для цього Вюртенберзький Гільфсверк Євангелицької Церкви Німеччини. Високопреосвященнішого Владики Ніканора Митрополита Української Автокефальної Православної Церкви, на жаль, не було на святі, не міг приїхати через кволий стан здоров'я. Він надіслав на ім'я настоятеля парафії листа, в якому написав: «Вітайте Ваших парафіян від мене і передайте мої побажання, щоб у новім храмі прихильно вислухав Бог молитви їх про кращу долю нашу на чужині та про полегшення тяжкого іспиту нашої рідної України».

Службу освячення й потім Літургію відправляли: митрофорний протоєрей о. Палладій Дубицький, священник о. Дем'ян Свириденко, настоятель парафії прот. о. Демид Бурко та протодиякон о. Леонід Король. Гарно співав хор, зібраний із парафіяльних співаків та з приїжджих від інших парафій, під керівництвом диякона Д. Верхівського. Серед вірних, що їх з'їхалось на свято біля ста п'ятдесяти душ, були два урядовці Гільфсверку

Іконостас церкви Святого Духа в Людвігсбургу на Штутгарщині.

— євангелицькі священики — зі своїми родинами; вони уважно прослухали всю службу. Було також багато братів греко-католиків, тих, що разом з православними українцями складали свої пожертви на будівлення храму.

Відчувалось спільне релігійне піднесення і духовна радість, що й відзначив у своїй проповіді предстоятель о. Палладій Дубицький. «Дух Святий, що веде віруючих по шляху правди, напутив вас, брати і сестри, збудувати цей храм», сказав о. Палладій у тій глибокій змістом проповіді. Духовну радість доповнював гарний, як на сьогоднішні наші можливості в Німеччині, іконостас храму, збудований полковником — інженером Олександром Болдирівим, при старанній допомозі парафіян — Івана Вовка та Івана Малика. Їх усіх трьох ВПР Владика Ніканор нагородив за ту працю Благословенними Грамотами.

Збудування храму, — це заслуга християнського ставлення до цього святого діла з боку Гільфсверку Євангелицької Церкви і щирої релігійної та національної свідомості жертводавців. Гільфсверк окрім того, що дав приміщення для храму, вклав у його будову ще й кошти (понад 2500 нм.), а жертводавці, українська громада, — православні й греко-католики — склали 2100 нм. пожертв (ті, що живуть на Вюртембергії — 1700 нм., і ті, що в Н.-Ульмі — 400 нм.). Тут належить згадати, з особливою вдячністю, родину Вп. Ю. і В. Кульчицьких, які пожертвували 1000 нм. і цим великою мірою сприяли довершенню будови храму.

Підчас спільного обіду, на якому було 130 душ парафіян та гостей, представник Гільфсверку єванг. священик Гірт в яскравій промові висловив своє задоволення, що допомога Гільфсверку дала добрі наслідки. Він також підкреслив релігійність і творчий дух українців на чужині. Настоятель парафії подякував Гільфсверкові, жертводавцям, будівникам храму, зокрема художникам Л. Василю та М. Претятю, парафіянину І. Вовку за збирання пожертв і всім, що прийняли в тім благочестивім ділі своєю жертвовністю та працею більшу чи меншу участь.

Боже благословення нехай завжди буде з ними всіма за їх щедрість і труд для добра і слави Української Православної Церкви!

ВІДПРАВА У ПЛАСТОВОМУ ТАБОРІ

В неділю 13 серпня 1961 р. в українському пластовому таборі Гохланд біля Кенігсдорфу (Горішня Баварія) українські пластуни й пластунки разом з запрошеними гостями відзначили п'ятидесятиліття існування українського пласту. Свято розпочалося Богослуженнями. Для православних учасників табору й гостей відправив Божественну Літургію митр. прот. П. Дубицький з Мюнхену. З огляду на мінливу погоду, Служба Божа відбулася в шатрі. Не зважаючи на це, пройшла вона урочисто. Співали пластуни й пластунки, а також їхні батьки й гості, що прибули з Мюнхену, Інгольштадту, Нюрнбергу й інших місцевостей. У своїй проповіді

митр. прот. П. Дубицький, відзначаючи п'ятидесятиліття українського пласту, підкреслив значення цієї організації, як важливого виховного чинника для нашої молоді.

ДОПОВІДЬ ПРО ЄДНІСТЬ ЦЕРКОВ

В євангелицько-лютеранському домі для молоді в Шмі біля Мюльакеру у Вюртенбергії в днях 6-7 вересня ц. р. відбулися чергові Загальні Збори Українського Християнського Об'єднання Молоді (Української УМСА/УWSCA). На ці збори прислав привітання ВПР Митрополит Ніканор, а крім того був присутнім на них, як офіційний представник УАПЦ, прот. А. Дублянський, який на початку зборів відправив молебень і підчас відкриття їх виголосив привітальне слово.

На прохання Головної Управи УХОМ-у прот. А. Дублянський першого дня зборів виголосив доповідь на тему «Проблема єдності Христової Церкви з православного погляду». В доповіді прот. А. Дублянський висвітлив погляди православних богословів на причини роз'єднання християн і можливості їхнього об'єднання в одній Христовій Церкві, зупиняючись зокрема над Посланням Константинопольської Патріархії з 1920 року та новішими висловами про можливості співпраці християн і майбутнього їхнього поєднання, що їх подавали на сторінках преси визначніші православні ієрархи й богослови.

ВЕЛИКОБРИТАНІЯ

АРХИПАСТИРСЬКА ВІЗИТАЦІЯ АРХІЄПІСКОПА МСТИСЛАВА

З благословення ВПР Митрополита Ніканора й на прохання Генерального Церковного Управління УАПЦ на Велику Британію ВПР Архієпископ Мстислав, що перебував цього літа на відпочинку в Європі, в серпні місяці відвідав Англію. Ціллю цих відвідин було в заступстві ВПР Митрополита Ніканора відбути архипастирську візитацію деяких українських православних парафій у цій країні. За пляном було передбачено відвідини парафій, що лежать в різних частинах Англії, щоб могли прибути туди вірні дооклишні парафій.

Прибувши до Лондону 11 серпня, Владика Мстислав вже наступного дня у супроводі протопресвітера С. Молчанівського й протодиякона М. Галицького виїхав у дальшу подорож для відвідин українських православних громад. 12 серпня відправляв у Бадфорд, 13 серпня — в Нотінгамі, від 14 до 18 серпня перебував у Лондоні, 19 серпня — в Рочдейлі й 20 серпня — в Олдгамі. У тих містах Владика Архієпископ Мстислав відправляв у сослуженні численного духовенства урочисті Всенічні або Літургії та виголошував глибокі змістом проповіді. Скрізь на Богослуження прибувало багато українців, часто навіть з далеких місцевостей. Відбувалися також урочисті зустрічі Владики й прийняття в його честь, підчас яких вітали Владика представники парафій УАПЦ і українських громадських установ.

Перебуваючи в Лондоні, ВПР Архiepіскоп Мстислав у супроводі протопресвітера С. Молчанівського відвідав централю Об'єднання Українців у Великій Британії та ряд інших українських установ і організацій, а також літній дитячий табір юного СУМ-у та українську інвалідську оселю недалеко Лондону. 18 серпня в Церковному Домі в Лондоні відбулася урочиста Всенічна під свято Преображення Господнього з освяченням плодів. Після Всенічної в залі естонського дому було влаштовано прийняття в честь Владики та зустріч його з українським громадянством Лондону.

20 серпня в Олдгамі перед Божественною Літургією Владика Мстислав у сослуженні 7 священників, 1 протодиякона й 2 дияконів довершив чин архиерейського освячення української православної церкви св. Володимира. На цю урочистість прибуло понад 400 вірних.

21 серпня після обіду в протопресвітера С. Молчанівського ВПР Архiepіскоп Мстислав з Лондонського аеропорту відлетів до США.

Перебування Владики Мстислава у Великій Британії було для православних українців великим святом, а слова, які він виголошував, багатою духовою поживою. Про відвідини Владики Мстислава подав відомості ряд англійських часописів, ілюструючи їх відповідними світлинами.

60-ЛІТТЯ ПРОТОПРЕСВ. С. МОЛЧАНІВСЬКОГО

7 серпня ц. р. Лондонська парафія УАПЦеркви відзначила 60-ліття свого настоятеля й Адміністратора УАПЦ на Велику Британію о. протопресвітера Сергія Молчанівського. В цей день в церкві при Православному Доді УАПЦ в Лондоні зібралися парафіяни, представники громадських організацій та приїхав з Редінгу свящ. С. Богатирець, який у сослуженні протодиякона М. Галиці відправив молебень та привітав о. протопресвітера з 60-літтям. Розчулений приємною несподіванкою, о. протопресв. С. Молчанівський подякував за увагу до нього й зазначив, що він виконує той обов'язок, до якого покликав його Господь, і закликав триматися своєї УАПЦеркви. Після молебня відбулося прийняття в честь Ювілята, під час якого член Церковного Братства п. С. Чорнорай привітав о. протопресвітера й вручив йому привітальну грамоту від парафії та Братства й Сестрицтва, і від Братства й Сестрицтва підніс в подарунок священниче облачення.

ПОШИРЕНА НАРАДА ГЕНЕРАЛЬНОГО ЦЕРКОВНОГО УПРАВЛІННЯ

В Рочдейлі в церковному домі Св. Покровської парафії УАПЦ 17 червня ц. р. відбулася Поширена Нарада Генерального Церковного Управління УАПЦ у Великій Британії, разом з духовенством і представниками 16 українських православних парафій. Усього разом у нараді взяло участь 36 осіб.

Присутні на Нараді з великим задоволенням вислухали справоздання о. Адміністратора протопресвітера С. Молчанівського про його поїздки до Ні-

меччини й США та інформацію про біжучі церковні справи. На Нараді було ухвалено ряд постанов, серед яких найважливіші: 1) Урочисто відзначити у Великій Британії сорокліття Собору УАПЦ у 1921 р. Для цього обрано спеціальну Комісію в складі: свящ. Г. Гусак, свящ. Ю. Семенчук, п. інж. А. Курочкин і п. А. Корольчук. Комісії доручено розробити плян і програму святкування. 2) У зв'язку з двадцятьліттям хіротонії ВПР Митрополита Ніканора, яке припадає в лютому 1962 р., видати до цієї дати біографію Владики Митрополита. 3) Перевидати Великодню й Різдвяні Служби. Крім цього для керування працею шкіль при парафіях УАПЦ у Великій Британії обрано спеціальну Шкільну Рад у складі: свящ. М. Хуторний і п.п. А. Лайко, інж. А. Курочкин, В. Ярмач і пані У. Андрущенко.

ФРАНЦІЯ

ПАНАХИДА НА МОГИЛІ МИТР. ПОЛІКАРПА

В неділю 9 липня ц. р. після Служби Божої в церкві св. Ап. Симона в Парижі, що її відправив ВПР Архiepіскоп Мстислав у сослуженні протопресв. С. Молчанівського, протопресв. І. Бачинського, прот. Т. Гаврика, прот. Г. Бринзеу та священників М. Єремєєва, С. Черновецького і П. Попеля, Владика відвідав недалекокий цвинтар Пер Ляшез і на могилі похованого там Митрополита Полікарпа відправив панахиду.

З ЦЕРКОВНОГО ЖИТТЯ В ПАРИЖІ

В початках вересня ц. р. відвідав Париж о. протопресв. С. Молчанівський, що тимчасово виконує обов'язки адміністратора УАПЦ на Францію. В суботу 2 вересня після Всенічної, що її відправив свящ. М. Єремєєв в українській православній церкві св. Ап. Симона в Парижі, відбулися парафіяльні збори, які пройшли дуже успішно. Наступного дня відбулася урочиста Служба Божа, що її відправляв протопресв. С. Молчанівський у сослуженні свящ. М. Єремєєва і свящ. П. Попеля, при гарному співі парафіяльного хору. Церква була заповнена вірними.

В часі перебування у Парижі, протопресв. С. Молчанівський полагодив ряд біжучих церковних справ, а зокрема архіву Покійного Митрополита Полікарпа. Між інш. також відвідав Наукове Товариство ім. Шевченка в Сарселю.

США

ЗАПОВІДЖЕНО ЧЕРГОВИЙ СОБОР УПЦЕРКВИ

Місячник «Українське Православне Слово», орган Української Православної Церкви в США, в числі за місяць вересень ц. р. вмістив повідомлення, підписане головою цієї Церкви ВПР Митрополитом Іоанном, що в днях від 30 листопада до 3 грудня ц. р. в катедрі св. кн. Володимира в Нью-Йорку має відбутися черговий Собор Української Православної Церкви в США, в складі ВПреосвященних Архiepіскопів, Всечесного Духовенства та представників від парафій її.

БУДОВА ЦЕРКВИ — ПАМ'ЯТНИКА ПОСТУПАЄ ШВИДКО ВПЕРЕД

Зовнішня частина будови величавої Церкви-Пам'ятника в Осередку Української Православної Церкви в США в Савт Бавн Брук, недалеко Нью-Йорку, майже закінчена. В неділю 1 жовтня відбулося урочисте посвячення, піднесення й поставлення хрестів на церкві. Чин посвячення довершив ВПР Митрополит Іоанн у сослуженні ВПР Архiepіскопа Мстислава й дооколичного духовенства. Праця над закінченням будови йде безперервно. Постійно також збільшується число жертводавців на будову храму, що досягнуло вже 5 000 осіб, серед яких є не тільки мешканці американського континенту, але й інших частин світу, в тому також Європи.

КАНАДА

НЕДУГА ВПР МИТРОПОЛИТА ІЛАРІОНА

В кінці липня ц. р. важко був занедужав ВПР Іларіон, Митрополит Української Греко-Православної Церкви в Канаді. Після відбутої операції стан здоров'я майже 80-літнього Митрополита Іларіона поволи настільки поправився, що він 28 серпня залишив шпиталь і незабаром приступив до виконання своїх Архiepастирських обов'язків.

УРОЧИСТА ЛІТУРГІЯ ЗА ДУШУ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

В неділю 9 липня ц. р. відбулися у Вінніпегу великі урочистості у зв'язку з відкриттям пам'ятника Тарасові Шевченкові, на які прибуло понад 50 тисяч українців. Вранці в українській православній катедрі Вінніпегу ВПР Митрополит Іларіон з Єпископом Андрієм у сослуженні чисельного духовенства відправив урочисту Літургію й панахиду за душу Тараса Шевченка та виголосив проповідь на тему «Поет на службі народу і Богу».

Підчас відкриття пам'ятника ВПР Митрополит Іларіон промовляв одразу після прем'єра Канади Діфенбейкера, виголошуючи глибоко обдуману патріотичну промову й благословив пам'ятник Архiepейським Благословенням.

О Г О Л О Ш Е Н Н Я

Вийшла з друку й продається ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ АВТОКЕФАЛЬНОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ З 1921 РОКУ під назвою «ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕРКВИ», написана Митрополитом Василем Липківським, із вступом і замітками протопресвітера д-ра С. В. Савчука. Ціна з пересилкою — 3 дол.

Замовлення й гроші висилати на адресу:

Consistory Church Goods Supply, 7 St. Johns Ave. — Winnipeg 4, Man., Canada.

ВІД РЕДАКЦІЇ

З огляду на затворіння в місяці жовтні редактора нашого журналу, це число виходить з запізненням.

Зі світу

ПРАВОСЛАВНА КОНФЕРЕНЦІЯ НА РОДОСІ

На грецькому острові Родосі в днях від 24 вересня до 1 жовтня ц. р. відбулася Православна Конференція, яку було скликано первісно два роки тому, але пізніші двічі відложено. На Конференцію прибуло 63 офіційних представників від 12 Православних автокефальних Церков, які дістали запрошення від Константинопольського Патріярха. Прибули делегати від Патріярхатів Константинопольського, Александрійського, Антіохійського, Єрусалимського, Московського, Сербського, Румунського й Болгарського, а також від автокефальних Церков Кипру, Греції, Польщі й Чехословаччини. Грузинська Автокефальна Церква своїй делегації не прислала й передала своє представництво Московській Патріярхії. Була запрошена, але не вислала делегатів автономна Фінська Православна Церква. Не була запрошена Албанська Православна Церква, автокефалії якої Константинополь не визнає. Натомість Болгарський Патріярхат, що постав у 1953 р. і якого також довго не визнавав Константинополь, одержав запрошення і прислав своїх представників, бо літом цього року наступило визнання його Константинополем, на що вплинув, як припускають, Московський Патріярхат. Не були запрошені еміграційні Церкви, що знаходяться у вільному світі, та Православні Церкви в Новому Світі. Сталося це на тій підставі, що Константинополь вважає, що православні в розсіянні мають йому підлягати і він має їх репрезентувати. Застаріле правило (ще з першого тисячоліття), на яке він покликається, давно вже втратило свою важність і у відношенні до Православних Церков на еміграції й за Океаном ніяк не повинно бути стосоване.

Як «офіційних гостей» було запрошено представників від так зв. монофізичних Церков: Коптської (з Єгипту), Ефіопської, Яковитської (в Сирії), Вірменської й південно-індійської, а також від Старо-Католицької і Англіканської Церков та від централі Світової Ради Церков у Женеві. Всі вони надіслали своїх спостерігачів. Рівнож як спостерігачів було запрошено ряд окремих осіб як православного, так і іншого християнського віровизнання. Надіслати спостерігачів було запрошено Римо-Католицьку Церкву, яка надіслала кількох духовних осіб в характері журналістів.

Головною ціллю Конференції було підготовка до передсесійної Конференції (Просиноду), що має попередити скликання Всеправославного Собору. Цей Просинод заплановано відбути також на острові Родосі, але терміну скликання його не подано.

Після урочистого Богослуження 1 жовтня було проголошено теми, які мають розглядатися на Просиноді. До внутрішньоцерковних тем належать: питання віри й навчання, роля мирян у Церкві, відновлення Літургії, церковне управління, питання упорядкування церковного права, чернече життя, питання посту в модерному світі, освіта ду-

ховенства, його одяг, подружні перешкоди і справи календаря. Порушено також тему відношення Православної Церкви до ряду соціальних і етичних питань, як контролю народжень, розводи і расова дискримінація, а також питання миру і свободи.

Велику увагу звернено на Конференцію на відношення Православної Церкви до інших Християнських Церков.

З «старими Східними Церквами» (монофізичними), яких представники вперше від 1500 років знайшлися разом на офіційній зустрічі з православними, запропоновано співпрацювати в практичних питаннях, зайнятися вивченням їхнього віровчення, літургічного життя й церковного устрою та через богословські контакти й зустрічі змагати до досягнення єдності.

Щодо Римо-Католицької Церкви постановлено приступити до вивчення позитивних і негативних (тобто того, що єднає і що розділює ці Церкви) пунктів між обома Церквами. При цьому названо ділянки віри, устрою й церковного життя, беручи при цьому під увагу справу прозелітизму й уніятських Церков.

«Церкви і віровизнання, що постали в часі Реформації» поділено на такі, що знаходяться далі й ближче щодо православ'я. До перших зараховано «Лютеранську, Реформовану й Методистську Церкви разом з іншими протестантськими віровизнаннями». До других зараховано Англіканську Церкву, супроти якої запропоновано «вивчення можливостей покращання взаємовідносин і дальшого наближення до Православної Церкви в світлі існуючих позитивних передумов».

Рівнож позитивну оцінку дано щодо Старо-Католицької Церкви, супроти якої постановлено застосовуватися в дусі дотепер проваджених богословських розмов і висловлених нею побажань об'єднання з Православною Церквою.

Відношення до екуменічного руху в основному має базуватися на принципах, висловлених у Посланні Константинопольського Патріярха з 1920 р., тобто плекання добрих взаємовідносин і співпраці між християнськими віровизнаннями й Церквами в дусі Христової любові.

Видавництво «Рідна Церква»
за прикладом минулих літ видало кишенковий
календарець
на 1962 рік.

Замовляти в Адміністрації Видавництва в Карлсруе. Ціна його з пересилкою в Німеччині 70 пф. (без пересилки 60 пф.). Закордоном — з пересилкою 20 ам. центів, або рівновартість їх в іншій валюті. Просимо спішитися з замовленням, бо наклад календаря невеликий.

ВИПРАВЛЕННЯ ДРУКАРСЬКОЇ ПОМИЛКИ

В «Рідній Церкві» ч. 47 в статті «Пересопницька Євангелія», на стор. 2, в першій шпальті, 15 рядок знизу, і в другій шпальті, 21 рядок зверху, надруковано «Учительських», має бути «Учительних».

† Свящ. Іван Шпакович

В суботу 28 жовтня ц. р. несподівано упокоївся свящ. Іван ШПАКОВИЧ, настоятель української православної парафії в Інгольштадті в Баварії.

Покійний народився 15 грудня 1897 р. в с. Скурати, Радомиського повіту на Київщині, в родині селянина.

Після здобуття початкової освіти, вступив до Коростишівської учительської семінарії, яку закінчив 1916 року. Того ж року був покликаний до війська. В часі українських Визвольних змагань був старшиною в полку ім. гетьмана Павла Полуботка. З осені 1918 р. вчителював у народних школах, а згодом в неповних середніх школах. В 1937 р. був заарештований більшовиками й засуджений на заслання в далекі табори. Після повернення з заслання в 1940 р. знову вчителює до листопада 1943 р., викладаючи математику в семиріччі. В листопаді 1943 р. евакується на Захід і прибуває до Німеччини в 1945 р. Несподівана евакуація розділила його з родиною.

Спочилий о. Іван Шпакович, обдарований гарним голосом, вже з 9 року свого життя співав у церковному хорі. Опісля з 1918 до 1921 року був диригентом церковного хору. Перебуваючи у Німеччині, приймає активну участь в церковному житті парафії УАПЦ; дякує й керує церковними хорами в Лютензес біля Міттенвальду, в таборі Функказерне в Мюнхені та в таборі Валька у Нюрнбергу.

Останок свого життя постановляє присвятити душпастирській праці. 10 грудня 1953 р. ВПР Митрополит Ніканор висвячує його в Карлсруе на священника. Після відбуття практики, був настоятелем парафії УАПЦ в Нюрнбергу з 1953 р., а з 1955 року став настоятелем парафії в Інгольштадті, де, не зважаючи на свою хворобитість, жертвенно працював для добра Церкви.

Смерть прийшла зовсім несподівано, бо до останнього дня Покійний працював, а над ранок 28 жовтня раптово упокоївся на удар серця.

Похорон Спочилого відбувся 30 жовтня 1961 р. на міському кладовищі в Інгольштадті. Чин єрейського похорону довершили декан митр. прот. П. Дубицький з Мюнхену й прот. М. Гільтайчук з Нового Ульму, що чулими словами попрощали спочилого Собрата. На жаль, інші ближчі священники не змогли прибути через хворобу. Співав хор під управою п. Н. Біленької. Відпровадити Покійного душпастиря в останню дорогу прибула чисельно українська громада в Інгольштадті, а також багато чужинців. Прибуло також біля 20 осіб кол. парафіян Спочилого з Нюрнбергу. На могилу було зложено багато вінків і квітів.

Зі смертю о. Івана Шпаковича УАПЦ втратила свого відданого священика, що жертвенно ніс хрест свого душпастирського служіння.

Вічна Пам'ять Спочилому!

БІБЛІОГРАФІЯ

(Надіслані нові видання)

† Іларіон: *Навчаймо дітей своїх української мови*. Проповіді. Християнська Бібліотека. Видає «Віра й Культура» ч. 2. Вінніпег, 1961. Стор. 64.

Зміст найновішої праці ВПР Митрополита Іларіона — глибоко змістовні проповіді, що вияснюють значення рідної мови в житті народу, закликають шанувати й зберігати рідну мову та пригадують про важливий обов'язок батьків навчати своїх дітей української мови й пильнувати, щоб вони нею говорили. Питання, порушене в цій праці, надзвичайно важливе й актуальне для всієї української еміграції.

Проф. Євген Онацький: *Українська Мала Енциклопедія*. Книжка 8. Літери Ме-На. Накладом Адміністрації УАПЦеркви в Аргентині. Буенос Айрес, 1961. Ст. 949-1076.

В цьому томі знаходимо наступні релігійні, церковні й церковно-історичні гасла: Меноніти, Месія, месіанізм, Методій, Методій Патарський, метрика, Мигура Іван, Миколай — святий чудотворець, милосердя, милостиня, миро, миролюбці, мироносиці, миропомазання, миротворці, мирування, митар, митра, Митрополит, Митрополія Галицька, Митрополія Київська, Митрополія Львівська, Михайло — архистратиг, Михайлове чудо, Мінея, мірра, містицизм, місяцеслов, могила, Могила Петро — Митрополит, Могилянський Арсеній — Митрополит, мозаїка, Мойсей, молебєн, молитва, молитвини, молокани, монотеїзм, монофізити, монстранція, мораль, Мотронинський монастир, мошці, мусія, мученики, набедренник, навернення, Навський Великдень, надгробки, надія, Назарій Єпископ, Назорей та інші.

Світ. Орган української православної церкви св. Тройці в Вестбури, Н. Й., США. Липень, 1961. Видає настоятель парафії о. Константин К-кий. Карт. 9. (Циклост.).

З ХРИСТИН НА ПРЕСОВИЙ ФОНД «РІДНОЇ ЦЕРКВИ»

У панства Голосниченків в Оснабрюці 12 серпня 1961 р. відбулася радісна подія — хрищення їхньої донечки Ніни. Ввечорі того дня о. протоєрей Дем'ян Остапчук з Зенне у послуженні місцевого настоятеля св. Григорія Матвієнка в англіканській церкві св. Варвари підправили Вечірню, а після неї відбулося таїнство хрищення, на якому були присутні окрім парафіян достойні гості: полковник англійської армії, німецький католицький священик та кілька німців, що з глибокою пошаною й побожністю приглядалися до цього святого таїнства.

Після закінчення таїнства хрищення, гості зайшли до дому панства Голосниченків, щоб прийняти участь в скромній трапезі, яку благословив прот. Д. Остапчук. Підчас трапези присутні гості зложили 70 н., які розподілено на пресовий фонд журналу «Рідна Церква» — 40 нм. і на пресовий фонд тижневика «Шлях Перемоги» — 30 нм.

Всім Жертводавцям щира подяка, а донька хай щасливо росте на втіху батькам та Церкві й Батьківщині на користь.

Присутній

ПОДЯКА

На пресовий фонд «Рідної Церкви» склали пожертви (всі суми подаємо в німецьких марках):

Преосвященний Владика Варлаам — 24,70; п-ні М. К. — 10,—; п. П. Стрижовець — 7,83; о. М. Куданович — 4,02; п. Г. Ткаченко — 2,—; п. А. Коваль — 10,—; о. К. К. — 3,90; п. П. Сікорський — 5,—; п. П. Голосниченко (збірка на христинах) — 40,—; п. В. Малець — 7,40; п. М. Приць — 15,40; п-ні М. К. — 10,—; п. М. Боярський — 3,90; о. прот. М. Могучий — 4,69 і п. С. Гнида — 6,40.

Всім Жертводавцям видавництво складає найщирішу подяку.

На прохання Будівельного Комітету Храму св. Симона в Парижі друкуємо наступного листа-подяку (в скороченні):

Вельмишановне Панство Олена і Григорій Тимченко в Австралії.

Через Редактора Пана Штуля Управа Комітету Будови Храму св. Симона в Парижі одержала від Вас 9 чудових вишиванок й рушники, вартістю 83 австралійських фунтів.

Будівельний Комітет висловлює Вам свою щирю подяку, признання й пошану за Вашу цінну жертву.

Хай Господь Бог наш храниє Вас на многії літа, а Ваш шляхетний чин послужить зразком до наслідування нашим людям.

За Управу Будівельного Комітету
П. Плевако — Голова А. Жуковський — Заст. Гол.

Вже появилася 8-а книжка УКРАЇНСЬКОЇ МАЛОЇ ЕНЦИКЛОПЕДІЇ, проф. Є. Онацького. Книжки 1, 2 і 8 коштують по 2 дол. а всі інші по 1,75 дол. 9 книжка появиться в другій половині 1961 р. і коштуватиме в передплаті 1,75 дол. Замовлення й гроші слати на адресу видавництва: VRev. Boris Arijszuk, Casilla de Correo Centr. 160, Buenos Aires, Argentina.

в Німеччині:

Pfarrer M. Hayuk, (13a) Erlangen, Hertleinstr. 35/II,

в Австрії:

Kornel Lastiwka, Wien XIV, Linzertstr. 53/13.

«РІДНА ЦЕРКВА» виходить квартално. Видавець: Богословсько-Науковий Інститут Української Автокефальної Православної Церкви на чужині. Редагує: Колегія. Адреса адміністрації: Oberpriester Theodor Luhowenko, (17a), Karlsruhe-Durlach, Reichenbachstr. 23. Bundesrepublik Deutschland. Адреса редакції: Oberpriester Anatol Dublanskyj, (13b) Landshut/Bay., Schönaustr. 15 b. Bundesrepublik Deutschland. «RIDNA CERKWA» erscheint vierteljährlich. Herausgeber: Theologisch-Wissenschaftliches Institut der Ukrainischen Autokephalen Orthodoxen Kirche, (17a) Karlsruhe-Waldstadt, Schneidemühlerstr. 12-i. Bundesrepublik Deutschland.